

התשובה היא: אמרה התורה: **יבוא איסור נבלה ויחול על איסור חלב**, והאוכל חלב נבלה לוקה שמונים מלקות ולא אומרים שאין איסור חל על איסור, וכן **יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב**.

ואמרינן: **ואי סלקא דעתך, טרפה היינו ב-ז** **מסוכנת**, הרי שכל מהות איסור טרפה הוא משום קירוב מיתה והיותה נבלה לבסוף⁽³³⁰⁾, ובנבלה שכבר באה המיתה החמירה התורה יותר והוסיפה בה לאו, לפי זה לא היתה התורה צריכה לומר שאיסור נבלה חל על איסור חלב, כי יש ללמוד זאת מטרפה, ולכתוב **רהמנא: "חלב נבלה יעשה לכל מלאכה"** כי בזה התורה מלמדת שאין החלב של הנבלה מטמא טומאת נבלה⁽³³¹⁾, ואחר כך יהיה כתוב **"וחלב טרפה לא תאכלוהו"** ללמד שאיסור טרפה חל על איסור חלב⁽³³²⁾, **ואנא אמינא: ומה מחיים שאין יסוד האיסור אלא משום קירוב מיתה**⁽³³³⁾, **אתי איסור**

בהמה שהיה עליה איסור **טרפה**, ואיסור טרפה **היינו** ממש איסור **מסוכנת**⁽³²⁹⁾, והחמירה התורה בנבלה **לעבור עליו בשני לאוין ועשה ולוקים על נבלה** שמונים מלקות!

ואמרינן: **אלא מהכא יש ללמוד**, שאיסור נבלה חל גם על דבר שהיה היתר לפני שחל, כשהיתה הבהמה מסוכנת, ולא בא לאו דנבלה רק להוסיף חומרא.

כתוב בתורה: **"וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו"** [ויקרא ז' כ"ד] וכבר כתוב בתורה **"כל חלב וכל דם לא תאכלו"** [ויקרא ג' י"ז].

ואמר מר: למאי הלכתא? [בשביל איזו הלכה] חזרה התורה על איסור חלב בנבלות וטרפות?

ולפי האמת שאיסור טרפה הוא משום חסרון, איכות החסרון הוא חסרון שמביא לידי מיתה, אבל אין יסוד האיסור משום קירוב מיתה.

331. כך פירש רש"י. ומקורו מהספרא המובאת בגמרא פסחים כג א.

332. לפי האמת שצריך ללמד גם על איסור נבלה וגם על איסור טרפה שהם חלים על איסור חלב, אין להקשות, כיון שאין צורך ללמד שחלב טרפה אינו טמא שהרי אף הבשר לא טמא, מדוע לא כתוב וחלב נבלה יעשה לכל מלאכה, וחלב נבלה וטרפה לא תאכלוהו? מפני שבכך התורה מאריכה בלשונה וכותבת את המילה נבלה פעמים. [ראש יוסף].

333. תוספות מקשים על שיטת רש"י שיסוד

329. פירוש "היינו נבלה היינו טרפה" אינו כמו פירוש "היינו טרפה היינו מסוכנת" אף על פי ששלושתן נאמרו במשפט אחד.

ועיין רמב"ן שלא גרס כאן "היינו נבלה".

330. לפי פירוש רש"י, כשאנו אוסרים את המסוכנת משום טרפה, אנו סוברים שיסוד איסור טרפה הוא משום קירוב מיתה, ולפי האמת שהמסוכנת מותרת, איסור טרפה הוא משום חסרון שיש בבהמה.

דיון זה אינו קשור עם המחלוקת אם טרפה חיה או טרפה אינה חיה, לפי דברי החתם סופר שהבאנו בהערה 323 שלכל הדעות הטרפה מתה מחמת טרפותה, וכל השאלה היא רק אם אפשר לתת לזה זמן קצוב. ולפי זה אפשר לומר שיסוד איסור טרפה הוא משום קירוב מיתה, אפילו למאן דאמר טרפה חיה.

אימא לך, היינו טרפה היינו מסוכנת, ואיסור טרפה הוא משום קירוב מיתה, ודקאמרת נבלה דכתב רחמנא למה לי, כיון שכל איסור נבלה אינו אלא תוספת חומרא על האיסור שכבר חל מחיים? יש לומר, שהלימוד שאיסור נבלה חל על איסור חלב נצרך להך נבלה דלא אתיא מכח מסוכנת [לכזאת נבלה שלא נתנבלה על ידי שהיתה מסוכנת], שאין לומר בה שכל איסורה הוא רק תוספת חומרא על איסור טריפה (336)!

טרפה חייל איסור חלב, לאחר מיתה מיבעיא!

אלא מדכתב רחמנא נבלה לומר שאיסורה חל על איסור חלב מכלל דטרפה לאו היינו מסוכנת, ואיסור טרפה הוא משום חסרון שיש בבהמה ולא משום קירוב מיתה (334), ואיסור נבלה וטרפה לא קשורים זה לזה ביסודם (335).

מתקיף לה מר בר רב אשי: ודלמא לעולם

כרש"י, ועיין בהערה 337 פירושים אחרים בסוגיא. ועיין קובץ שיעורים פסחים צ"ג.

335. רש"י אומר, שהגמרא במסכת זבחים מסבירה משום מה אין ללמוד נבלה מטרפה וטרפה מנבלה. [זבחים ע' ע"א].

כוונת רש"י, שאף כשאנו אומרים שאין קשר בין איסור נבלה ואיסור טרפה, עדיין יש לנו ללמוד אחד מהשני בבמה מצינו, ובמסכת זבחים הגמרא אומרת שאין ללומדם מפני שיש חומרא בנבלה שיש בה טומאה, ויש חומרא בטרפה שהיא נאסרת מחיים.

ומסביר חלב אריה, שלפי האמת שאין איסור טרפה משום קירוב מיתה הרי שיש חומרא בטרפה שהיא נאסרת אף מחיים, ולכן אין ללמוד נבלה ממנה, אבל אילו מסוכנת היתה אסורה, אז היה הדבר הפוך, שמה שהטרפה אסורה מחיים זה מפני שכל איסורה הוא משום קירוב מיתה וזו קלותה מנבלה.

336. תוספות מקשים על רש"י, שלשיטתו שאם איסור טרפה הוא משום קירוב מיתה — יש ללמוד קל וחומר מטרפה לנבלה שאיסורה משום המיתה עצמה, מה מקשה מר בר רב אשי מנבלה שלא חל עליה איסור מחיים, הלא עדיין

הקל וחומר הוא שאיסור טרפה הוא משום קירוב מיתה, שעדיין ניתן לומר שהמסוכנת אסורה באיסור עשה והטרפה בלאו ואינם איסור אחד, והטרפה אינה אסורה משום קירוב מיתה ואין ללמוד ממנה קל וחומר לנבלה!

והתוספות מתרצים את רש"י, שמסתבר, שאם מסוכנת אסורה, בודאי שהיא אסורה באותו איסור שהטרפה אסורה, שהרי הפסוק "זאת החיה" כשנאמר שהוא אוסר את המסוכנת, הוא אוסר גם את הטרפה שהיא אינה חיה, ומסתמא הפסוק שאוסר את הטרפה — אוסר גם את המסוכנת. [תוד"ה ומה].

ועיין בהערה 337 שהבאנו את פירוש התוספות.

334. לפי שיטת רש"י יוצא, שלפי האמת שהמסוכנת מותרת, איסור טרפה אינו משום קירוב מיתה אלא משום חסרון.

והרמב"ם כתב: "זה הכלל כל שאיסורין בלאו אחד מצטרפין, בשני לאוין אין מצטרפין, חוץ מנבלה וטרפה, הואיל והטרפה תחלת נבלה היא. [פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הי"ז].

הרמב"ם סובר להלכה, שאיסור טרפה הוא משום קירוב מיתה. ולכן האוכל חצי זית מנבלה וחצי זית מטרפה — לוקה.

וצריך לומר שהרמב"ם לא פירש את הסוגיא

בדרך שלמדנו מפני קושית מר בר רב אשי, אבל יש ללמוד בדרך אחרת מפסוק זה שמסוכנת מותרת, שאם היא אסורה, **אם כן לימא** קרא **חלב נבלה וטרפה**, **חלב חלב למה** לי לכפול? אלא לומר לך: **זו היא** הטרפה שאין חלבה חלוק מבשרה אלא שניהם אסורים, **ויש לך אחרת** דומה לזו שהיא קרובה למיתה, **שחלבה חלוק מבשרה** שהחלב אסור והבשר מותר, **ואיזו זו? מפוכנת**.

ואיבעית אימא: יש ללמוד היתר מסוכנת מהכא.

והיכי דמי? [וכיצד יתכן דבר זה?] כגון **שעשאה** אדם בבת אחת **לגיסטרא**, דהיינו שחלק אותה לשתי חתיכות, ובמצב זה אפילו אם היא מפרכסת היא כבר נחשבת לנבלה, ולא היתה מסוכנת אפילו רגע אחד.

ומתצינן: **התם נמי, אי אפשר דלא** הוי **מסוכנת פורתא מקמי דליפסיק לרובא** (337). [גם שם אי אפשר שלא תהיה במצב של מסוכנת זמן קצר לפני שיחתוך את רוב הרוחב של הבהמה].

ואיבעית אימא: באמת אין ללמוד היתר מסוכנת מפסוק "וחלב נבלה וחלב טרפה"

אם מסוכנת אסורה אפילו באיסור עשה — אין לפרוץ את הקל וחומר, כי גם נבלה אסורה מחיים, ואף שאין האיסור משום נבלה אלא משום מסוכנת, בכל זאת הנבלה אסורה מחיים באיזה איסור ואין לומר שיש בה קולא מטרפה.

קושית מר בר רב אשי היא, שאף אם מסוכנת אסורה יש לנו נבלה שלא היתה מסוכנת ולא נאסרה מחיים, ואין לעשות בה קל וחומר מטרפה, וצריך פסוק ללמדנו שאיסורה חל על איסור חלב.

פירוש רבינו גרשום: יסוד הקל וחומר הוא שאיסור שדינו לחול על איסור אחר, יחול על איסור שלישי יותר בקלות משום מגו שהוא כבר חל על איסור.

אם מסוכנת אסורה, הרי שכל נבלה חלה על איסור טרפה ומסוכנת, ואפשר ללמוד אותה בקל וחומר מטרפה, שאם טרפה חלה על איסור חלב, נבלה שכבר חלה על איסור מסוכנת, בודאי שחלה על איסור חלב.

מר בר רב אשי מקשה, שיש נבלה שלא חלה על שום איסור, וצריך דרשה ללמד שאיסורה של נבלה זו חל על איסור חלב.

אנו יודעים שאיסור נבלה חמור במהותו מטרפה, ממילא כל איסור נבלה חל על איסור חלב מקל וחומר מטרפה!

והרמב"ן והר"ן מתרצים את רש"י, שקל וחומר לבד אינו מספיק כדי שיהיה קשה בשביל מה התורה אמרה שאיסור נבלה יחול על איסור חלב, כי לולא הלימוד היינו אומרים שלא לוקים על הנבלה כי אין עונשין מן הדין, אמנם אם איסור נבלה חל על הדבר שהיה בו איסור שהוא תחילתו, אז בודאי שלא יתכן שיהיה מלקות רק על תחילת האיסור ולא על האיסור השלם, ואין לומר ככהאי גוונא אין עונשים מן הדין.

337. תוספות מביאים שני פירושים אחרים בקל וחומר מטרפה לנבלה, וקושיית מר בר רב אשי עליו.

פירוש רבינו תם: הקל וחומר הוא, שאם איסור טרפה שאין בה טומאה חל על איסור חלב, איסור נבלה שיש בה טומאה אינו דין שחל על חלב.

אם מסוכנת מותרת, יש לפרוץ את הקל וחומר ולומר שיש חומרא בטרפה שהיא נאסרה כבר מחיים.

"ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי" — שלא אכלתי בשר בהמה מסוכנת — שבעליה אומרים לשוחט כוס כוס [שחוט שחוט] מהר לפני שתמות הבהמה — מעולם.

"ולא בא בפי בשר פגול" — שלא אכלתי מבהמה שנפל בה ספק וחורה בה חכם היתר מסברא⁽³³⁹⁾.

משום רבי נתן אמרו פירוש אחר: שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה הזרוע והלחיים והקיבה, ונהגתי בה כאילו היה בה איסור, אף שאין הבשר אסור לפני שהורמו ממנו מתנות כהונה⁽³⁴⁰⁾.

כתוב בספר יחזקאל, שהנביא נצטוה מה' לאכול עוגת שעורים שנאפתה בגללים, והתאונן יחזקאל: "ואומר אהה ה' אלוקים, הנה נפשי לא מטומאה, ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה, ולא בא בפי בשר פגול". [יחזקאל ד' י"ד]

הגמרא מפרשת שכל הדברים האלה היו מנהגי קדושה וחסידות שנהג בהם יחזקאל, ולא דברים שכל אדם כשר נוהג בהם.

"הנה נפשי לא מטומאה" — שלא הרהרתי ביום באשה ובאתי לידי טומאה של קרי בלילה⁽³³⁸⁾.

תשובה יור"ד סימן קט"ז ס"ק י"א.

340. תוספות אומרים, שרבי נתן סובר כמו שאנו פוסקים שמותר לאכול מבהמה לפני שהורמו מתנותיה, ובכל זאת יש מקום להחמיר ולנהוג בה איסור טבל, וזו היתה חומרתו של יחזקאל. ולדעת רבי יוחנן הסובר שאסור לאכול מבהמה לפני שהורמו מתנותיה, אין לפרש שהיתה זו חומרתו של יחזקאל, אלא החומרא היתה שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם. [תוד"ה שלא].

וברש"י כתוב: "ואף על פי שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה".

משמע מלשון זה, שמהדין אסור לישראל לאכול מבהמה ולכהן מותר.

והתוספות דחו דרך זו, שאין חילוק בין כהן לישראל באיסור טבל!

והשיטה מקובצת כתב שלא נמצא כן ברש"י בספרים ישנים.

והרמב"ן מביא מפרשים, שיחזקאל היה מפרש את המתנות ונותנם לכהן אחר ולא לקח אותם לעצמו אף על פי שהוא היה כהן.

והרמב"ן דחה פירוש זה בטענה, שאם זו היא

338. תוספות אומרים, שאף שכל אדם אסור להרהר, בכל זאת, כיון שחטא זה כלם נכשלים בו, היה זה מגדלותו של יחזקאל שלא נכשל בו. [תוד"ה שלא].

ובספר תפארת יעקב פירש, שכל אדם אסור להרהר בכוונה להרהר, אבל אם נפלה לאדם מחשבה שלא בכוונה אין עובר איסור, ואצל יחזקאל לא עלתה מחשבה זו מרוב קדושתו.

339. הגמרא בפרק אלו טרפות אומרת, שדבר זה לא נאמר אלא במילתא דתליא בסברא. [לקמן מ"ד ב]. ומפרש רש"י שם: "דהתם איכא לספוקי דלמא לא הוי סברא מעליא".

והחתם סופר מפרש, שהבהמה שהורה בה חכם נקראת פגול, מפני שהחכם היה מהרהר אולי היא אסורה, ודומה הדבר לפגול שנפסל במחשבה.

ונראה מדבריו, שאם החכם הורה מסברא, אבל לא היה לו ספק בסברא זו כלל, אין זו בכלל בהמה שהורה בה חכם.

יש אומרים, שאסור לאדם להחמיר בהלכה המפורשת בפוסקים כגון בטול בשרים, ויש אומרים שמצוה יש גם בחומרא כזו. [פתחי

ואמרינן: **אי אמרת בשלמא: מסוכנת שריא,** היינו רבותיה דיחזקאל, [זוהי גדלותו של יחזקאל] שלא אכלה⁽³⁴¹⁾. **אלא אי אמרת: מסוכנת אסורא, מאי רבותיה דיחזקאל?**

עתה, הגמרא מלמדת את הסימן של הבהמה המסוכנת. **היכי דמיא מסוכנת?**

אמר רב יהודה אמר רב: כל שמעמידין אותה בגערה או בהכאה במקל⁽³⁴²⁾ ואינה עומדת, ואם היא עומדת — אינה מסוכנת ולא צריכה פירכוס.

רב חנינא בר שלמיא מוסיף משמיה דרב ואמר: אפילו אוכלת בקעיות [חתיכות עץ]⁽³⁴³⁾ אין היא יוצאת מחזקת מסוכנת אם אינה עומדת.

רמי בר יחזקאל אמר: אפילו אוכלת קורות⁽³⁴⁴⁾ היא בחזקת מסוכנת.

בסורא מתני הכי, ואילו בפומבדיתא מתני

בשם רב יהודה את הדברים שאמר רב חנינא לפי מסורת סורא והכי מתנו:

היכי דמיא מסוכנת?

אמר רב יהודה אמר רב: כל שמעמידים אותה ואינה עומדת, ואפילו אוכלת בקעיות.

רמי בר יחזקאל אמר: אפילו אוכלת קורות.

אשכחינח [מצאם] שמואל לתלמידי דרב, אמר להו: מאי אמר רב בדיני מסוכנת?

אמרו ליה: הכי אמר רב: בהמה מסוכנת, אם היתה עושה אחת משלושת דברים אלו בשעת שחיטה: גועה [צועקת], והטילה ריעי, וכשכשה באונה, הרי זה פירכוס, כמו פירכוס יד ורגל, המוכיח שהיה בה חיות בשעת גמר שחיטה, ומותרת אפילו לרבן גמליאל.⁽³⁴⁵⁾

אמר להו: וכי אצטריכא ליה לאבא⁽³⁴⁶⁾

יוצאת מחזקת מסוכנת. [ש"ך שם].

343. כן פירש בהגהות מהר"ב רנשבורג בשם הערוך, וכן הוא בפירוש רבינו גרשום. ועיין תפארת ישראל על המשניות אות ל"ז.

344. התפארת ישראל על המשניות מפרש שקורות זה רך של דקל שנעשה עץ בשנה הבאה, ונזכר בגמרא ברכות ל"ו ע"א. [תפא"י אות ל"ז].

345. תוספות אומרים, שרב פוסק כרבן גמליאל ושמואל פוסק כחכמים. [תוד"ה גועה].

346. רש"י אומר ש"אבא" הוא לשון כבוד. והתוספות אומרים, ששמו הפרטי של רב הוא אבא. [תוד"ה איצטריך].

החומרא — אין מקום לקרוא לבשר בשם "בשר פיגול".

341. הרמב"ן מביא בשם הגאונים, שלא התירו בהמה מסוכנת אלא כשהיא של ישראל משום הפסד ממונו, אבל בהמה של גוי לא התירו. וכתב על זה הרמב"ן "וגם זו מידת חסידות היא".

והש"ך מבאר, שבכהמת ישראל אין ראוי לנהוג במנהג חסידות ולא לאוכלה משום הפסד ממונם של ישראל, ורק לגדולי ישראל יש לנהוג מנהג איסור בזה. ובבהמה של גוי ראוי לכל אחד לנהוג בחסידות. [ש"ך סימן י"ז ס"ק ח'].

342. כך כתב הכל בו בשם הראב"ד, והובאו דבריו ברמ"א יור"ד סימן י"ז ס' א'.
ואם מעמידים אותה ביד ועומדת, אין היא